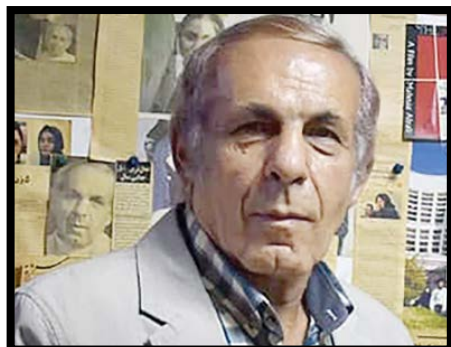

بررسی ابعاد حقوقی و قضایی و مسئولیت مدنی سازندگان ساختمان‌های نایمن
در گفت‌وگو با عبدالصمد خرمشاهی، حقوقدان

رانت و روابط ناسالم، بلای جان مردم

با هر مقامی که قصور کرده‌است، برخورد شود. الان می‌گویند آقای عبدالباقی مسؤول بوده و بعد هم خبرش آمد که فوت شده‌است. پس یعنی هیچ به هیچ و صورت مساله را پاک کنیم؟ خیر، بخشی از مسؤولیت به عنوان سازنده یا سرمایه‌گذار یا مالک متوجه آقای عبدالباقی بوده، باید دید قصور بقیه سازمان‌ها تا چه است؟

❖ مشکل همین است که عده‌ای به این موضوع فکر نمی‌کنند. هنوز در بحبوحه اخبار متروپل بودیم که فهرست ۱۲۹ ساختمان پرخطر منتشر شد. شهردار تهران هم در واکنش به آن گفت این فهرست مرجعیت ندارد و موجب التهاب می‌شود. حتی عکسی از بخشی از ورزشگاه آزادی منتشر شد که نشان می‌داد بخشی از آن نشست کرده‌است. این واکنش شهرداری قابل قبول است؟ شاید ایشان این جمله را گفته‌اند که اذهان عمومی مشوش نشود اما بر اساس قانون، دستگاه قضا و مدعی‌العموم در پیشگیری از این وقایع، نقش، تکلیف و اختیار دارد و می‌تواند به عنوان نماینده مردم وارد ماجرا شود. مشکل اما اینجا است که وقتی حادثه‌ای رخ می‌دهد، تا چند هفته داغ است و بعد فراموش می‌شود. به اعتقاد من، بسیاری از مسائل باید بازنگری شود. سازمان‌های نظارتی به خصوص بازرسی کل کشور، دیوان عدالت و دیگر سازمان‌های نظارتی باید تقویت شوند و نباید پس از بروز فاجعه دنبال مقصر بگردند.

❖ تشویش اذهان شود بهتر است یا عده‌ای بر اثر قصور برخی دیگر جان خود را از دست دهند؟ این چه استدلالی است؟ به نظر من نباید به این مسائل بی‌تفاوت بود. چه اشکالی دارد به مردم هشدار دهیم تا مراقب باشند. اگر حادثه‌ای رخ داد، چه کسی پاسخگو است؟ احساس خطر باید جدی گرفته شود و نباید روی آن سرپوش گذاشت.

❖ در قانون برای خاطیان متروپل، چه مجازاتی پیش بینی شده‌است؟

در مورد متروپل، اظهار نظرهای متفاوتی وجود داشت و برخی حقوقدانان معتقد بودند، این قتل عمد است اما این قتل غیرعمد و مصداق بند پ ماده ۲۹۱ و ماده ۶۱۶ قانون مجازات اسلامی است. یعنی این دوماه قانونی در راستای یکدیگر بوده و مطابق آن، قتل رخ داده و تعدادی به طور غیرعمد از بین رفته‌اند اما همین قانونگذار، این موضوع را جرم می‌داند. در واقع این افراد مباشر نبوده و مسبب بودند و به خاطر قصور آنها ساختمان ریزش کرده‌است. روال پرونده قضایی در چنین مواردی به این شکل است که تعدادی کارشناس به انتخاب دادگاه بررسی‌ها را آغاز کرده و میزان قصور افراد را مشخص می‌کنند. مطابق ماده ۶۱۶ قانون مجازات، مجازات این افراد سه سال حبس می‌تواند باشد، ضمن این‌که خاطیان باید دیه را به نسبت قصور خود به بازماندگان پرداخت کنند.

دیروز برج سعادت آباد و پلاسکو، امروز هم متروپل، روزهای بعد هم مشخص نیست ریزش کدام ساختمان، باز هم مردم را سیاهپوش کند. عده‌ای بی‌گناه زیر آوار جان بدهند، آخر هم مشخص نشود مقصر چه کسی است و بعد ماجرا فراموش شود تا حادثه بعدی. با عبدالصمد خرمشاهی، حقوقدان در مورد مقصران حوادث این چنینی، وظایف سازمان‌های نظارتی و حقوق مردم گفت‌وگو کردیم و او گفت رانت، روابط ناسالم و بی‌توجهی به قانون، این فجایع را رقم می‌زند و وظیفه دستگاه قضاست که با قدرت با مسببان حادثه برخورد کند و نظارت بر ناظران ساختمانی افزایش یابد.

رفع تکلیف اخطار داده‌اند اما کافی نیست. وقتی سازمانی که مسؤولیتی متوجه اوست، می‌بیند ممکن است فاجعه‌ای در ارتباط با ساختمان رخ دهد، باید مراتب را به تمام مراجع ذیصلاح از جمله سازمان بازرسی کل کشور اعلام می‌کرد که چه کسانی مرتکب تخلف می‌شوند. باید باور داشته باشیم روابط آن چنانی و ناسالم، تأثیر زیادی در وقوع این فجایع دارد. ضمن این‌که خود شهرداری منطقه هم در این پروژه شریک بوده‌است. این خیلی بد است که دو شخصیت حقوقی وارد این مسائل شوند و جان و مال مردم را به خاطر منافع خود نادیده بگیرند.

❖ یعنی تأمین منافع از جان مردم مهم‌تر است؟
بله متأسفانه. روابط ناسالم یعنی بسیاری از مسائل را با پول حل و فصل کنیم.

❖ مرگ ۱۶ آتش‌نشان و شش شهروند در قضیه پلاسکو و زنده به‌گور شدن ۱۷ کارگر در سعادت آباد برای این‌که عده‌ای در ساختمان‌سازی فقط به منافع خود فکر نکنند، کافی نبود؟ تا ارتباطات ناسالم رفع نشود، مشکل حل نخواهد شد. سوال این است که سازمان‌های نظارتی چرا با این قضیه بی‌تفاوت برخورد می‌کنند. سازمان نظام مهندسی، شهرداری و وزارت مسکن نقش دارند و قانون هم مشخص کرده‌است. به صرف انکار، نمی‌توان از زیر بار مسؤولیت شانه خالی کرد. کارشناسان رسمی باید بر اساس قانون بررسی کنند و ببینند چه کسی اهمال و از خطا چشم‌پوشی کرده‌است.

❖ اصلاً به فرض مقصران هم مشخص شوند، مگر محکوم شدن آنان تا الان نتیجه مثبتی هم داشته‌است؟
باید این اتفاق بیفتد. در قضیه متروپل افکار عمومی به شدت متأثر شد و این وظیفه دادگستری است که نقش مهم خود را ایفا کند.

❖ یعنی دستگاه قضا در خصوص مقابله با قانون‌شکنی این افراد کم‌کاری کرده‌است؟

محاکمه باید انجام شود به خصوص در این فاجعه که رئیس قوه قضاییه گفت گروه ویژه‌ای را برای بررسی این موضوع به منطقه اعزام کرده‌است. مقامات قضایی منطقه باید کمک کنند این قضیه جدی گرفته شود. هرکس به هر میزان که قصور دارد یا با ترک فعل خود این مصیبت را رقم زده‌است، باید مواخذه، محاکمه و مجازات شود.

❖ مگر در قضیه پلاسکو کسانی مجازات شدند که در متروپل این اتفاق بیفتد؟ یکی از مدیران ارشد دولت‌های مختلف چند روز پیش در مصاحبه‌ای بابتی از روزنامه‌های ورزشی در مورد رسیدگی به ماجرای متروپل گفت نگران نباشید هیچ اتفاقی نمی‌افتد. آیا این جمله به این معنا نیست که متروپل هم مثل پلاسکو بدون هیچ نتیجه‌ای فراموش می‌شود؟

اصل این است که به این بحران رسیدگی شود و مردم هم انتظار دارند. یکی از وظایف قوه قضاییه که در قانون اساسی هم به آن اشاره شده، حفظ حقوق مردم و اجرای عدالت است. اگر اتفاق نیفتد، اعتماد مردم به قوه قضاییه سلب می‌شود. باید به شدت

❖ نظارت بر روند استانداردهای ساختمانی به عهده چه نهادی است؟ آتش‌نشانی، شهرداری، نظام مهندسی یا دستگاه قضا؟
شهرداری‌ها، سازمان نظام مهندسی، وزارت مسکن و شهرسازی و تعدادی دیگر از ادارات و سازمان‌ها مسؤولیت دارند و موظف هستند بر سلامت ساختمان‌ها نظارت داشته باشند. صفر تا صد ساخت ساختمان به ویژه ساختمان‌هایی که زیربنای بالای هزار متر دارند، باید تحت نظارت مقررات مهندسی باشد. یعنی از زمانی که مهندسان و مشاوران نقشه را تهیه و محاسبه می‌کنند به چه شکل و با چه مصالحی ساخته شود تا انتهای کار باید قانون بر آنان نظارت داشته باشد. وظیفه یک مهندس ناظر، نظارت بر اقدامات مجری است که ببیند آیا ساختمان با رعایت مقررات ایمنی یا آیین‌نامه ملی ساختمان‌سازی احداث می‌شود یا خیر. اگر هم نقصی در کار مشاهده کرد، باید به نهاد بالادستی خود یعنی شهرداری گزارش کند و شهردار هم موظف است تا زمان رفع نقیصه، مانع ساخت آن شود. بنابراین واضح است که دست‌اندرکاران ساختمان متروپل و دیگر ساختمان‌های تخریب شده، در روند نظارت یا اجرای تکالیف خود، با اهمال‌کاری و رتباطات ناسالم، موضوع را رفع و رجوع کرده‌اند. اینجا قطعاً شهرداری، نظام مهندسی، وزارت مسکن، مهندس ناظر و تمام افراد دخیل در این ماجرا مقصر هستند.

❖ در ماجرای متروپل و پلاسکو دیدیم افراد به جای پذیرفتن قصور خود، هر کدام سعی داشتند تقصیر را متوجه دیگری کنند. مثلاً حمزه شکیب، سرپرست نظام مهندسی کشور در گزارشی در شورای شهر تهران گفت عبدالباقی به اندازه‌ای قدرت داشت که کسی نمی‌توانست به کار او نظارت کند. یا احمد رضا سرحدی، عضو سازمان نظام مهندسی ساختمان گفت نمی‌توان صرفاً شهرداری یا سازمان نظام مهندسی را مقصر دانست. این چه معنایی دارد؟

این‌که شخصیت‌های حقیقی یا حقوقی تقصیر را متوجه دیگری کنند، کاملاً طبیعی است؛ چون نمی‌خواهند مسؤولیت بپذیرند. خود سازمان نظام مهندسی احتمال دارد مقصر باشد. ایشان نمی‌تواند بگوید چون آقای عبدالباقی قدرت داشت، کسی نمی‌توانست روی کارش نظارت کند. همان زمان باید تذکر و اخطار می‌داد. البته شنیدم یکی دو تا از این سازمان‌ها در حد

